

НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ ХОРОВОЇ ШКОЛИ АНАТОЛІЯ АВДІЄВСЬКОГО

1. Выготский Л.С. К психологии и педагогике детской дефективности / Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии / Под ред. И.И. Ильцова, В.Я. Ляудис / Л.С. Выготский. – Режим доступу: www.detskiysad.ru/ped/hrestomatia06.html.
2. Дюркгейм Е. Метод социологии / Е. Дюркгейм. – Киев; Харьков, 1899. – 264 с.
3. Иванова І.Б. Створення рівних можливостей у сфері освіти для студентів з особливими потребами / І.Б. Иванова // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Зб. наук. пр. – 2004. – № 1 [3]. – С. 40 – 49.
4. Ильенков Э.В. Что же такое личность? / Э.В. Ильенков. – Режим доступу: http://philosophy.pp.net.ua/publ/ehv_ilenkov_chno_zhe_takoe_lichnost
5. Ковалева А.И. Социализация личности: норма и отклонение / Ин-т молодежи / А.И. Ковалева. – М., 1996. – 224 с.
6. Коваль Л.Г., Зверева І.Д., Хлебик С.Р. Соціальна педагогіка / Соціальна робота: навчальний посібник / Л.Г. Коваль, І.Д. Зверева, С.Р. Хлебик. – К.: ІЗМН, 1997. – 392с.
7. Масунова Л. Погляд на підготовку вчителя до роботи з дітьми з особливими потребами // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство / Л. Масунова. – К.: Контекст, 2000. – С. 102 – 108.
8. Міцик Л.І. Професійна підготовка соціального педагога: реалії сьогодення [Електронний ресурс] / Л.І. Міцик. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pzpp/2011_13_5/251-258.pdf.
9. Педагогічна соціологія: навчальний посібник / В.С. Болгаріна, М.М. Шимановський, Л.Й. Гуменюк та ін. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. – 144 с.
10. Розвиток особистості. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/13930226/sotsiologiya/rozvitok_osobistosti.

Стаття надійшла до редакції 22.12.2014

УДК 78.087.68(477 – 25)

Тетяна Мартинюк, доктор мистецтвознавства, професор
ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”

НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ ХОРОВОЇ ШКОЛИ АНАТОЛІЯ АВДІЄВСЬКОГО

У статті висвітлюється художній світогляд та музично-хорова естетика Анатолія Авдієвського. Окреслюються основні етапи творчої діяльності видатного диригента, еволюція виконавського стилю Українського народного хору.

Ключові слова: національна хорова культура, дослідження музичної спадщини, хорова школа, виконавська інтерпретація хорових творів, художній світогляд, музично-хорова естетика.

Лит. 6.

Татьяна Мартынюк, доктор искусствоведения, профессор
ГВУЗ “Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды”

НАУЧНОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ ФЕНОМЕНА ХОРОВОЙ ШКОЛЫ АНАТОЛИЯ АВДИЕВСКОГО

В статье освещается художественное мировоззрение и музыкально-хоровая эстетика Анатолия Авдиевского. Рассматриваются основные этапы творческой деятельности выдающегося дирижера, эволюция исполнительского стиля Украинского народного хора.

Ключевые слова: национальная хоровая культура, изучение музыкального наследия, хоровая школа, исполнительская интерпретация хоровых произведений, художественное мировоззрение, музыкально-хоровая эстетика.

Tetyana Martyniuk, Ph.D.(Arts), Prof. of
SHEE “Pereiaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University by H. Skovoroda”

SCIENTIFIC RATIONALE OF THE PHENOMENON OF THE CHORAL SCHOOL BY ANATILIJ AVDIEVSKY

The article highlights the artistic worldview, choral and musical aesthetics by A. Avdievsky. Author lights the key stages of the creative work of the famous conductor, the performing style evolution of the Ukrainian Folk Choir.

Keywords: the national choral culture, the musical heritage research, the school choir, the performing interpretation of choral works, the artistic outlook, the choral and music aesthetics.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. В яскравому сузір’ї діячів української музичної культури другої половини ХХ – початку ХХІ століття вирізняється постать визначного

хорового диригента і педагога Героя України, академіка Анатолія Авдієвського. Художній світогляд та музично-виконавська естетика диригента отримали всебічне висвітлення в низці наукових праць таких відомих мистецтвознавців

як М. Головащенко, С. Горбенко, М. Гордійчук, Л. Єфремова, М. Загайкевич, О. Кавунник, В. Корнійчук, А. Лашенко, С. Лісецький, В. Рожок, Г. Степанченко, А. Терещенко.

Наукові розвідки цих та інших вчених є цінним джерелом для подальшого вивчення багатолітньої подвижницької праці видатного діяча музичної культури сьогодення. Його унікальний художній та педагогічний досвід, наукові погляди набувають особливої вагомості в контексті розвитку сучасної системи диригентсько-хорової освіти, яка перебуває в стані пошуку нових педагогічних концепцій та інтеграції в європейський та світовий соціокультурний простір.

Метою нашої наукової розвідки є висвітлення художнього світогляду та музично-виконавської естетики Анатолія Авдієвського у джерелознавчому вимірі.

Художні пошуки та інновації Анатолія Авдієвського завжди викликали великий резонанс в суспільстві та привертати пильну увагу мистецької наукової спільноти. В статті Марії Загайкевич “Жагуча пісня України” (на здобуття премії імені Т.Г. Шевченка) висвітлюється творча діяльність Українського народного хору імені Г.Г. Верьовки, окреслюється роль цього колективу як невід’ємного чинника суспільного життя в країні. Висловлюється думка про те, що цей мистецький колектив блискуче виконує свою історичну місію і є виконавським організмом з неповторно-специфічним художнім обличчям. Народні виконавські традиції обумовили синкретичний характер його мистецтва – поєднання співу з танцем, інструментальною грою, елементами театралізованої дії.

Одним із вершинних досягнень хору під керівництвом Анатолія Авдієвського стала виконавська інтерпретація найстародавніх перлин українського фольклору – щедрівок і колядок. Самобутній виконавський стиль колективу є наслідком складної художньої еволюції, в якій діалектично взаємодіють безпосередність естетичного світосприйняття з високим професіоналізмом, артистичною майстерністю.

За своїми сутнісними ознаками і великою силою художнього впливу Український народний хор імені Григорія Верьовки виходить за межі суто артистичного явища, а переростає у знаменні форми виявлення духовного життя народу, віддзеркалює його минуле і сучасність.

В статті Миколи Гордійчука “Школа народного хорового співу” її автор висвітлює проблему становлення і тлумачення народного хорового співу на основі фольклорного багатоголосся,

простежує витoki цього стилю на прикладі творчої діяльності Охматівського народного хору під керівництвом відомого фольклориста, композитора і диригента Порфи́рія Демущького. Справжнє відродження подібного звучання у національній професіональній музиці, як зазначає М. Гордійчук пов’язане із заснуванням Українського народного хору. Окреслюючи постать фундатора колективу Григорія Верьовки М. Гордійчук відзначає його глибокі знання національного музичного фольклору і, головне, своєрідності його автентичного звучання.

Визначним явищем в історії національної музичної культури другої половини ХХ початку ХХІ століть стала творча співпраця з Українським народним хором імені Григорія Верьовки одного із найяскравіших представників сучасної диригентсько-хорової школи Анатолія Авдієвського. Він не тільки з розумінням, пошаною і справжнім пієтетом віднісся до творчих надбань свого попередника, а й збагатив мистецтво колективу новими рисами, які також впливали із самобутніх духовних надбань нації.

Досконала виконавська інтерпретація диригентом фольклорних мелодій у їхніх природних гармонізаціях вразила сучасників ще незанимаючими та надзвичайно яскравими образами. Самобутність мистецького обдарування Анатолія Авдієвського розкрилася з усією повнотою у тлумаченні кожної горизонтальної вокальної лінії у багатоголосній музичній тканині як довершеної самостійної мелодії, котра так органічно зливається з іншими в процесі єдиного звучання.

В статті здійснюється семантичний аналіз окремих зразків обрядового фольклору, які стали підґрунтям для створення яскравих виконавських інтерпретацій з ознаками театралізованого дійства. Блискучим зразком такого переосмислення однієї з перлин є відтворення на сцені старовинного купальського обряду “Марина”. Важливими рисами цієї виконавської інтерпретації є свідоме акцентування диригентом елементів гетерофонії як первісної форми багатоголосся та витончена система рухів артистів на сцені. Така художня концепція, яка ґрунтувалася на виявленні автентичних ознак стародавнього наспіву та відповідного йому режисерського вирішення сценічного простору сприяла досягненню неповторного за своєю красою і поетичністю звучання.

В мистецтві Анатолія Авдієвського як знакової постаті сучасної національної диригентсько-хорової школи, як наголошує М. Гордійчук, поєднуються пошанування до кращих художніх традицій з динамічним новаторством,

надзвичайний природний дар щодо усвідомлення образності та індивідуальної сутності певного творчого зразка, які завжди стають джерелом неповторних виконавських інтерпретацій. М. Гордійчук робить висновок про те, що ці та інші риси різнобічного художнього обдарування Анатолія Авдієвського оправлені в яскраві та правдиві грані високої духовної культури визначного диригента.

Глибокий музикознавчий аналіз виконавського стилю Національного заслуженого академічного українського народного хору імені Григорія Верьовки здійснюється в низці наукових праць Галини Степанченко. В науковій розвідці з нагоди півстолітнього ювілею колективу розкриваються основні віхи творчої діяльності цього провідного в країні центру народної музичної культури. В статті висвітлюється еволюція музично-виконавського стилю Українського народного хору імені Григорія Верьовки, яка охоплює останні десятиліття ХХ сторіччя. Окреслюючи постать художнього керівника колективу Анатолія Авдієвського автор статті відзначає притаманну тільки йому творчу одухотвореність, своєрідне відчуття глибин і неосяжних можливостей мистецтва хорового співу.

Справжнім відкриттям для культурно-мистецької спільноти стала здійснена Анатолієм Авдієвським інтерпретація хорових творів Миколи Леонтовича, яка засвідчила про розширення виконавських обріїв колективу.

Визначальною рисою виконавського стилю мистецького колективу під керуванням Анатолія Авдієвського в царині народної пісенної творчості, є на думку Галини Степанченко особливе звукове забарвлення кожної пісні, яке має своїм підґрунтям її жанрову специфіку, стильові ознаки та регіон побутування.

Етапного значення у творчій діяльності Українського народного хору імені Григорія Верьовки набуло виконання фольк-опери Євгена Станковича "Цвіт папороті". Тут вперше народний хор поєднаний зі звучанням симфонічного оркестру. Створений Є. Станковичем твір віддзеркалює світогляд, життя, побут українського народу, його велику художню обдарованість.

Національний заслужений академічний хор імені Григорія Верьовки та його художній керівник Анатолій Авдієвський, як зазначає Галина Степанченко, упродовж багатьох десятиліть відкривають перед співвітчизниками безцінну музичну спадщину українського народу і здійснюють вагомий внесок у розвиток духовної культури. В мистецтві колективу поєднуються кращі виконавські традиції народного хорового співу зі здобутками сучасної музично-виконавської

хорової школи. В процесі тривалої еволюції в кінці ХХ – на початку ХХІ століть він перетворився в універсальний хор, який майстерно володіє як академічною, так і народною манерою співу.

В статті "Анатолій Авдієвський та його хорове диво" Галина Степанченко простежує основні витoki та джерела формування художнього світогляду та неповторного виконавського стилю видатного диригента, висвітлює різноманітні грані його надзвичайно плідної співпраці з Національним заслуженим академічним хором імені Григорія Верьовки. Представлена програма дозволяє зробити висновок про те, що багатолітня плідна творча праця Анатолія Авдієвського має концептуальне значення для розвитку хорової культури України другої половини ХХ – початку ХХІ століття не тільки в загальнонаціональному, але і в етнорегіональному вимірі.

Приєднуємося до думки вченого-музиколога про те, що високе звання Герой України, яким держава відзначила внесок Анатолія Авдієвського в українську культуру, – це звання за людський подвиг Анатолія Тимофійовича, саме за його самовіддану, натхненну працю. Під керівництвом видатного диригента Національний заслужений академічний хор імені Григорія Верьовки зумів у важкі роки економічних негараздів вистояти і зберегтися як самостійне художнє явище, в якому сконцентровані надбання музичної культури України від давнини до сучасності.

Науковий дискурс щодо розкриття феномену диригентсько-хорової школи академіка Анатолія Авдієвського поглиблює стаття Сергія Горбенка "Велетень української музичної культури". В статті окреслюються основні етапи творчої діяльності видатного диригента, висловлюються думка про те, що Народний хор імені Григорія Верьовки та його керівник – це єдине ціле, унікальне художнє явище, одна із вершин сучасного національного та європейського хорового мистецтва.

Предметом розгляду автора наукової праці є художній світогляд та музично-хорова естетика Анатолія Авдієвського. Розширення репертуарних обріїв та збагачення системи музично-виражальних засобів обумовили еволюцію виконавського стилю Українського народного хору. Національна своєрідність мистецтва колективу виявляється найбільш яскраво в царині фольклорної пісенно-хорової спадщини, яка була і залишається домінуючою лінією його функціонування в системі української музичної культури. До найважливіших пріоритетів хору відноситься також виконавське втілення хорової

музики українських композиторів минулого і сучасності.

Анатолій Авдієвський збагатив жанрову та стильову палітру колективу, уперше ввів до мистецького обігу широкий масив хорової літератури. Особливою заслугою видатного диригента є довершена інтерпретація тієї частини національного хорового надбання, яка через різноманітні ідеологічні доктрини в XX столітті була вилучена із культурно-мистецького процесу.

Починаючи із середини сімдесятих років минулого століття Українським народним хором під орудою Анатолія Авдієвського було створено низку концертних програм, в яких звучала ця музика. Вона стала для сучасників відкриттям неосяжного образного світу та розмаїття музичної лексики. Одночасно її звукове втілення засвідчило стрімку динаміку еволюції виконавського стилю художнього колективу та зростання його мистецької культури.

Творчі проекти, здійсненні академіком Анатолієм Авдієвським на перетині XX – XXI століття відзначаються глибиною художніх концепцій, яскравим втіленням ідеї синтезу різних видів мистецтва, довершеною виконавською стилістикою.

Висвітлюючи суто хорову естетику колективу, Сергій Горбенко наголошує на тому, що вона поєднала традиції народного пісенно-хорового виконавства з досягненнями академічної школи хорового співу. Надзвичайно яскраво новація Анатолія Авдієвського виявляються на думку вченого в тембральному забарвленні народних перлин. “Саме в пошуку звукового забарвлення для кожного твору криється секрет своєрідної, притаманної лише цьому хору, виконавської інтонації акордових підголосків, що зачаровують своєю красою і багатством” [3, 60].

Художні досягнення Національного академічного заслуженого українського народного хору імені Григорія Верьовки узагальнюються в низці статей визначного вченого-музиколога Алли Терещенко. В статті “На гостинах у народної пісні” висвітлюється концертний виступ колективу, який відбувся у 1997 році в Палаці “Україна”. В цілісній драматургії концерту, як зазначає автор, вагому роль відіграв пролог, який втілював важливу й актуальну ідею закономірної спадковості української культури.

На перетині XX – XXI століть Національний народний хор став одним із найвидатніших інтерпретаторів українських духовних піснеспівів. З надзвичайним натхненням колектив виконав “Молитву за Україну” М. Лисенка, молитву “Вірую” в якій декламаційну псалмодію

виконував народний артист України В. Бойко. Глибиною відтворення авторської концепції позначена виконавська інтерпретація хорових творів. “Хваліте ім’я Господнє” К. Стеценка та “Богородице, до тебе прибігаю”.

Близькими світовідчуття Анатолія Авдієвського є хорові твори, які відзначаються філософською глибиною в осмисленні багатолітньої історії та життя українського народу. Такою перлиною хорової музики є розгорнута композиція “Діброва зелена”, створена видатним диригентом на основі пісенного фольклорного першоджерела, запис якого здійснено в західному регіоні нашої країни. З надзвичайною виразністю хоровий колектив та його соліст – народний артист України В. Ватаманюк втілюють художньо-образну концепцію твору, в основі якої лежить ідея про вічність буття і швидкоплинність людського життя. Вражає тонкий психологізм художнього висловлювання, витончене відчуття літературно-поетичного та музичного синтезу, багатство темброво-динамічних та інтонаційних відтінків спрямованих на відтворення сенсу людського життя.

Представлена концертна програма створена під художнім керівництвом академіка Анатолія Авдієвського є важливою віхою в історії художнього колективу, віддзеркалює еволюцію його виконавського стилю та високі творчі досягнення на зламі XX – XXI століть.

Виконавські аспекти творчої діяльності Національного заслуженого академічного українського народного хору імені Григорія Верьовки отримали висвітлення в низці наукових праць Володимира Рожка. В статті “Четверта Міжнародна-Пасхальна асамблея – 2013 “Господи, Господи, силою твоєю”: кроки до визнання” здійснюється ґрунтовний музикознавчий аналіз цього представницького духовно-мистецького форуму, який сприяє формуванню національної ідентичності громадян України та досягненню культурної цілісності суспільства. Збереження та збагачення національних культурних та духовних цінностей є важливим пріоритетом творчої діяльності провідних хорових колективів сучасності, серед яких особливо вирізняється своєю високою виконавською майстерністю Національний хор під орудою академіка Анатолія Авдієвського.

Неперевершена виконавська інтерпретація української духовної хорової спадщини віддзеркалює новітню художню парадигму уславленого ансамблю, якому притаманний універсалізм щодо досягнення різних стильових та жанрових тенденцій сучасного культурно-мистецького простору. Духовна хорова музика є

надзвичайно близькою світовідчуттю хорового колективу та видатного диригента Анатолія Авдієвського, що засвідчило надзвичайно яскраве виконання таких музичних композицій як “Камо поїду от лица Твого, Господи” М. Лисенка, “Благослови, душе моя, Господа” К. Стеценка, Кант Почаївській Божій Матері, “Отче наш” та “У царстві Твоім” М. Леонтовича; Великодній тропар “Христос воскрес” керівника хору Анатолія Авдієвського.

Виконавська естетика та художній світогляд Анатолія Авдієвського мають своїм методологічним підґрунтям традиції одеської диригентсько-хорової школи та її фундатора Костянтина Пігрова. Однією з визначальних ознак цієї музично-виконавської та педагогічної школи є соборність, яка виразно простежується в творчій діяльності Анатолія Авдієвського, передусім в царині художнього втілення духовної хорової музики.

Висновки. Маємо підстави зробити загальний висновок про те, що виконавський стиль Національного заслуженого академічного народного хору імені Григорія Верьовки на перетині ХХ – ХХІ століть є унікальним культурним феноменом, в якому сконцентровані найвищі художні досягнення нашого народу в царині пісенно-хорового, музично-інструментального та хореографічного мистецтва.

Яскраві концертні програми, створені

колективом під керуванням видатного хорового диригента сучасності академіка Анатолія Авдієвського відзначаються глибиною та досконалістю художньо-виконавських концепцій, поєднують традиції і новаторство та віддзеркалюють світоглядні засади суспільства – на етапі його державотворення.

1. Авдієвський А.Т., Горбенко С.С. Освітня діяльність мистецької кафедри: від витоків до сучасності: історико-інформаційний довідник / А.Т. Авдієвський, С.С. Горбенко. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 190 с.

2. Бурбан М.І. Українські хори та диригенти / М.І. Бурбан. – Дрогобич: Посвіт, 2007. – 672 с.

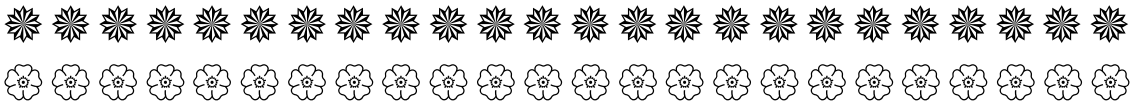
3. Горбенко С.С. Велетені української музичної культури / С.С. Горбенко. – Мистецтво та освіта. – 2009. – № 1. – С. 60 – 61.

4. Корнійчук В.П. Маєстро Анатолій Авдієвський. Портрет хору з мозаїки: художньо-документальна повість / Володимир Корнійчук. – К.: Криниця, 2012. – 496 с.: іл., портр. (Серія “Б-ка Шевченківського комітету”).

5. Лащенко А.П. З історії кївської хорової школи / А.П. Лащенко. – К.: Муз. Україна, 2007. – 200 с.: іл.

6. Національній музичній академії України ім. П.І. Чайковського 100 років / авт.-упоряд. В. Рожок. – К.: Муз. Україна, 2013. – 512 с.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2014

*“Наша дума, наша пісня
Не вмере, не загине.
От де, люде, наша слава,
Слава України”.*

*Тарас Шевченко
Пророк України*

*“Учіться, читайте,
І чужому научайтесь,
І свого не цурайтесь”.*

*Тарас Шевченко
Пророк України*

